

Ομιλία κας Κλαίρης Αγγελίδου στην εκδήλωση παρουσίασης του δίτομου έργου του Κλείτου Ιωαννίδη "Κυριάκος Μάτσης - Ο οραματιστής" που πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα της Τράπεζας Κύπρου την Παρασκευή 5 Ιουνίου 1998

Είναι με δέος που αποδέχτηκα την πρόταση των αγαπητών Γιαννάκη Μάτση, αδελφού του ήρωα Κυριάκου Μάτση και Κλείτου Ιωαννίδη, μελετητή και εκδότη του βιβλίου "Κυριάκος Μάτσης ο οραματιστής".

Δέος, γιατί ο Κυριάκος Μάτσης δεν είναι ο τυχαίος ήρωας, που σε μια στιγμή ενθουσιασμού έπεσε στη μάχη.

Όχι, ο Κυριάκος Μάτσης ενσυνείδητα σκοτώθηκε για την ελευθερία της Κύπρου, αφού προετοίμασε τον ευατό του σωματικά και ψυχικά για πολλά χρόνια.

Ήθελε ν' αγωνιστεί για την Ελευθερία και Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, αλλά να στεριώσει τούτη τη λευτεριά με το αίμα του.

Στους δύο τόμους που μας παρέδωσε, έργο ψυχής, ο Κλείτος Ιωαννίδης κατάφερε με διάφορους τρόπους να διαγράψει το χαρακτήρα, τα οράματα, την αγωνία και τους αγώνες του για τούτο το υπέρτατο αγαθό του Θανάτου του, που ήταν θυσία και μάθημα ζωής.

Ο Κυριάκος Μάτσης ήταν ιδεολόγος, φιλόσοφος, οραματιστής, άγιος, ένας ποιητής, μια ένθεη θάλαγα προσωπικότητα, μια καρδιά πλατειά, που χωρούσε όλη την οικουμένη, μεγαλόψυχος και μεγαλόκαρδος.

Αγαπά την γή και τους ανθρώπους που την καλλιεργούν, κι ο ίδιος καλλιεργητής, δεμένος με τη γη, το χωριό του, την Κύπρο. **"Η γη έχει χαρακτήρα ιερό, δεν είναι μόνο ύλη, αλλά και πνεύμα. Ανήκει σ' αυτούς που τη δουλεύουν και ξέρουν να τη χαίρονται σαν ελεύθεροι άνθρωποι"** γράφει στον ξάδελφό του Κωστάκη Κυριάκου.

Η αγροτιά του χαράσσει δρόμους, δρόμους ζωής και αγάπης.

Η Εστία είναι γι' αυτόν κάτι ιερό κι όταν αντάρτης, παραμονή πρωτοχρονιάς, θυμάται το σπίτι του, η σκέψη του είναι εκεί στην εστία, όπου συγκεντρωμένη η οικογένεια ρίχνει φύλλα ελιάς κατά το έθιμο.

Από μικρός μαθητής είναι κοινωνικοποιημένος και πολιτικοποιημένος.

Μιλά στους συμμαθητές του για ανθρώπινα δικαιώματα, προτού γίνει ο Χάρτης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Είναι διαλεκτός και ανθρώπινος. Μιλά για το δικαίωμα της ζωής, για την προστασία των ανηλίκων, το καθήκον και την ελευθερία, το δικαίωμα της εκπαίδευσης, της ελευθερίας του λόγου, την ατομική ελευθερία, την προστασία κατά της βίας και άλλα πολλά.

Κυριάκος Μάτσης είναι σύγχρονος, επίκαιρος. Δειδε με τη διορατικότητα που τον χαρακτήριζε πολλές πτυχές της ανθρώπινης διάστασης.

Διάβαζε Σοπενχάουερ, Σκέψεις του Βούδα, του Πλάτωνα, του Ζήνωνα Κιτιέα, ευρωπαϊκή πεζογραφία και ποίηση. Η πνευματική του κατάρτιση τον κάμνει να ξεχωρίζει.

“Μέσα από τους δρόμους της επιστήμης, λέγει ο Κλείτος Ιωαννίδης, αναζητά το ανέσπερο φως της γνώσης, συνδεδεμένο με τη μητέρα αυτού του φωτός, την Ελλάδα”.

Και σαν μαθητής στο Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου, όπου φοιτά μετά το Δημοτικό Σχολείο στο Παλαιχώρι, διακρίθηκε για την αφοσίωσή του στο καθήκον, για τις αναζητήσεις τις εθνικές και κοινωνικές, για την αγάπη του για τους καθηγητές και φίλους του, ιδιαίτερα το Γυμνασιάρχη του Δρα Κυριάκο Χατζηιωάννου με τον οποίο συνομιλούσε για θέματα ουσιώδη της ελληνικής φιλοσοφίας και παιδείας.

Εκεί όμως που αναδείχτηκε η αληθινή, η δυνατή προσωπικότητά του είναι η φοίτησή του στη Γεωπονική Σχολή Θεσσαλονίκης, όπου αναμείχθηκε στη Μορφωτική Ένωση Εθνικοφρόνων Φοιτητών και έλαβε μέρος σε πολλές εξορμήσεις στη Βόρειο Ελλάδα, που ταλανιζόταν τότε από τον εμφύλιο σπαραγμό και τις ύπουλες σκέψεις των ΕΑΜΙΤΩΝ.

Επισκέπτεται μονάδες του Ελληνικού Στρατού το 1948 και μιλά για την Κύπρο και το λαό της.

Οι ομάδες ήταν οργανωμένες καθώς και οι επισκέψεις σε προκεχωρημένα φυλάκια, όπου μιλούσε για την αναγκαιότητα της ανόρθωσης της Ελλάδας, ύστερα από τη φρικτή κατοχή.

Δεν έμεινε χώρος που να μην επισκέφθηκε. Θ' αναφέρω ενδεικτικά μερικούς: Γιαννισά, Κουφάλια, Νέα Χαλκηδόνα, Σιδηρόκαστρο, Καβάλα, Δράμα, Νάουσα, Δοξάτο, Σκρά, Έδεσσα, Κατερίνη, Κιλκίς. Θα χρειαζόταν ώρες να τ' απαριθμήσει κανείς.

Ευτυχώς κάποιες σημειώσεις υπάρχουν στα ημερολόγιά του.

Ο Γιώργος Παπανδρέου, για τη ρητορική του δυνατότητα, τον αποκαλεί “τ' αηδονάκι της Κύπρου”.

Αρθρογραφεί στην εφημερίδα “Μακεδονία”. Πύρινα άρθρα για την Ελλάδα.

Παρ' όλο όμως ότι πολεμούσε τους κουμμουνιστές δεν άφησε ποτέ τον φανατισμό να παραμερίσει την ανθρωπιά του.

Εντύπωση έκαμε η υπεράσπιση στο Δικαστήριο του Γιαννάκη Δρουσιώτη, που είχε συλληφθεί για την κομμουνιστική δράση του.

Παρ' όλη την ιδεοπολιτική διαφορά του, δε δίστασε, με ίδιο κίνδυνο, να τον υπερασπίσει ευθαρσώς.

Η πράξη του απέδειξε τον αδαμάντινο χαρακτήρα του, την ανωτερότητα και το ψυχικό του σθένος.

Ο Κλείτος Ιωαννίδης στην πολυσέλιδη εισαγωγή του μας δίνει όλες τις πτυχές της επίγειας ζωής, του διανοητή και ιδεολόγου, του Ανθρώπου, του εθναπόστολου και ιεραπόστολου Μάτση. Ο Κυριάκος όταν εντάχθηκε στον Αγώνα ήταν ήδη έτοιμος.

Το αγρόκτημα Κουκλιών Αμμοχώστου, όπου εργαζόταν σαν γεωπόνος, έγινε αγωνιστικό κέντρο κι ας ήταν μέσα στην καρδιά των Τουρκοκυπρίων. Γίνεται Παγκύπριος Κεντρικός Σύνδεσμος της ΕΟΚΑ με το ψευδώνυμο Μιλτιάδης.

Με το Land Rover του Αγροκτήματος, που μοιάζει με το Land Rover του στρατού, διασχίζει όλη την Κύπρο για τους σκοπούς της οργάνωσης. Μηνύματα, μεταφορές οπλισμού, καταζητουμένων. Ακόμα και τον ίδιο τον Αυξεντίου τον μετέφερε μέσα από μπλόκο Άγγλων στρατιωτών.

Όταν συνελήφθηκε τον βασάνισαν άγρια, όμως δεν αποκάλυψε τίποτε. Δεν αρνήθηκε ότι ήταν μέλος της ΕΟΚΑ κι αγωνιστής της Ελευθερίας.

Εξήγησε στους ανακριτές γιατί αγωνιζόταν για την ελευθερία της πατρίδας του, ιδιαίτερα μετά τις υποσχέσεις που δόθηκαν με το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου για την αυτοδιάθεση των λαών και οι οποίες δεν τηρήθηκαν.

Κι όταν ο ίδιο ο Χάρντιγκ τον επισκέφθηκε και του πρόσφερε ½ εκατομύριο λίρες, αν αποκαλύψει πού βρίσκεται ο Διγενής, κτύπησε το χέρι του και είπε: **“Ού περί χρημάτων ποιούμεθα τον αγώνα, αλλά περί αρετής”**. Άφησε άναυδο τον Κυβερνήτη, που όμως τον εκτίμησε βαθύτατα και έδωσε οδηγίες στους ανακριτές να μην τον ενοχλήσουν πλέον.

Η παρρησία του ήταν πρωτοφανής.

Θα δυσκολευτείτε, έλεγε στους ανακριτές, να εισχωρήσετε στις τάξεις της ΕΟΚΑ, γιατί είναι οργάνωση συνωμοτική και δεν μπορείτε να τη νικήσετε. Πολλαπλασιάζεται συνεχώς. Θα βγείτε ηττημένοι στις διεθνείς σας σχέσεις.

Στα ημερολόγιά του, που ευτυχώς διασώζονται, βλέπει κανείς τη μεγαλοσύνη και την ανθρωπιά του.

“Ο μεγάλος άγνωστος, αυτός ο ταπεινός που δεν υπολογίζεται, αυτός στ' αληθεια είναι εκείνος που δεν συμβιβάζεται, που δεν δεσμεύεται που δεν λυγίζει. Πίσω του πανίσχυρος σύμμαχος δέκτης το πνεύμα του Θεού”.

Κι αλλού: **“Το ξέρω πως ο δρόμος είναι δύσκολος μα είμαστε κι εμείς ακούραστοι. Δε σου λέω, είναι στιγμές που νιώθουμε κάποιο κλονισμό. Άνθρωποι είμαστε όλοι. Έχουμε τις αδυναμίες μας, σωματικές και ψυχικές. Όμως πιο πάνω από κάθε αδυναμία στέκεται η δύναμη της Πίστης. Αυτή δίνει παλμό στην πνοή μας και μετατρέπει σε γίγαντα τ' αδύναμο κορμί, που σκοπό του έβαλε στην πάλη να μη λυγίσει”**.

Απόδρασε από τα κρατητήρια Κοκκινότριμιθιάς κι ενώθηκε στην Πιτσιλιά με τον αληθινό του φίλο Γρηγόρη Αυξεντίου.

Το Νοέμβριο του 1956 γίνεται Τομεάρχης Κερύνειας. Ένας δύσκολος τομέας, αποδιοργανωμένος, εξαιτίας των πολλών συλλήψεων αγωνιστών.

Το έργο του δύσκολο, επίμοχθο και επικίνδυνο. Επετέλεσε κατά την κρίση του Διγενή, ένα ηράκλειον άθλο, κάτω από συνθήκες συνεχούς καταδίωξης και εσωτερικής υπονόμευσης.

Στις 19 Νοεμβρίου 1958 ο ήρωας, ύστερα από προδοσία, που φανέρωσε το κρησφύγετό του, αφού άφησε τους δύο του συντρόφους να φύγουν, απάντησε στους Άγγλους: **“Αν θα βγώ, θα βγώ πυροβολώντας”**.

Έτσι απάντησε. Σαν Σπαρτιάτης, σαν ένας άγιος της πατρίδας. Συνήθιζε να λέει για κείνους που θυσιάζονται για την πατρίδα, ότι φτάνουν στην αγιοσύνη.

Ο Κλείτος Ιωαννίδης μετά την εισαγωγή 116 σελίδων και τις υποσημιώσεις και αναφορές παραθέτει τις μαρτυρίες ανθρώπων που τον έζησαν από τα μαθητικά, τα φοιτητικά, αλλά και τα χρόνια του Αγώνα, του αδελφού του Γιαννάκη Μάτση, που παραθέτει στιγμές πολύ ανθρώπινες, αλλά και τις ιδέες του μεγάλου του αδελφού που αγαπούσε και θαύμαζε.

Συμφοιτητές και φίλοι του, αξιόλογοι σήμερα καθηγητές Πανεπιστημίου, μιλούν για την προσωπικότητα του Μάτση.

“Το θέμα της ελευθερίας, όποιου λαού”, τον ενδιέφερε λέγει ο Καθηγητής Πανέρας.

Είναι δεκάδες οι συνεντεύξεις που πήρε ο ακούραστος μελετητής Κλείτος Ιωαννίδης, από την Ελλάδα και την Κύπρο, ανδρών και γυναικών.

Ο Γεώργιος Κούβελας, εντυπωσιάστηκε από το εξής γεγονός:

Αναλύω το θρύλο του Μάτση όπως μου τον ειπαν οι γενιές από τότε μέχρι σήμερα. Λέει αυτός ο θρύλος ότι όταν έφευγε μάζεψε τους συμμαθητές και φίλους του και τους είπε: “Πάω στην Κύπρο. Εκεί που θα πάω μπορεί και να ζήσω, μπορεί και να σκοτωθώ, μπορεί να μη με ξαναδείτε. Κι ακόμα έχω μέσα μου μιαν αντινομία, ότι εγώ που είμαι και πιστός χριστιανός, μπορεί σ’ αυτό τον αγώνα να τύχει να σκοτώσω και κάποιον. Και πως θα γίνει λοιπόν να σκοτώσεις κάποιον εσύ που σέβεσαι την ανθρώπινη ζωή, εσύ που τιμάς τον άνθρωπο, εσύ που τιμάς και τον αντίπαλό σου; Πώς γίνεται λοιπόν εσύ να σκοτώσεις κάποιον; Το κάνεις πάνω στον αγώνα για τη λευτεριά της πατρίδας σου. Κινδυνεύεις - κοιτάζτε τη λεπτή σκέψη του Μάτση όπως μου τη μετέδωσε κι εμένα η παράδοση - κινδυνεύεις απ’ αυτή τη θυσία που κάνεις, απ’ αυτό το “έγκλημα” που κάνεις να χάσεις τη ψυχή σου. Το κάνεις όμως από μεγάλη, υπέρτατη αγάπη στην πατρίδα σου. Έτσι, εσύ λοιπόν, ο πιστός, ο χριστιανός που κάνεις ένα “έγκλημα”, σκοτώνοντας τον αντίπαλό σου, τον εχθρό σου, για τη λευτεριά της πατρίδος σου, πιστεύεις, τελικά, ότι θα σε δικαιώσει ο Θεός και θα σε δεχτεί στη βασιλεία Του, γιατί τόκανες από αγάπη για την πατρίδα σου. Και κινδυνεύεις να χάσεις τη βασιλεία και το όραμα της βασιλείας του Θεού, αλλά αφού το κάνεις από αγάπη στην πατρίδα σου, ο Θεός τελικά θα σε δικαιώσει”.

Ο συναγωνιστής του Παύλος Παυλάκης λέει ότι ήταν οραματιστής και ότι πέρα από τα εθνικά πλαίσια άγγιξε τον άνθρωπο, την ανθρωπότητα. Η αγάπη του για τη γη ήταν μεγάλη. Τη θεωρούσε τη μάνα των πάντων.

Όλοι οι συναγωνιστές του αντλούσαν δύναμη από το ψυχικό του σθένος, ενέπνεε αισθήματα αληθινής φιλίας. Ήταν έτοιμος πάντα να πεθάνει, αν χρειαζόταν.

Ο θάνατός του, ήταν ένα μήνυμα, ότι ο Κυπριακός Ελληνισμός έπρεπε ακόμα ν’ αγωνιστεί, όχι να συνθηκολογήσει.

Στο Φούντζι, μια αγροικία κάτω από τον Άγιον Ιλαρίωνα σκάβοντας να κάμει κρησφύγετο, έπεσε σε τάφο προγεωμετρικής εποχής.

Είχε συγκλονιστεί από το γεγονός. “Έτσι ύστερα από τρεις χιλιάδες χρόνια εμείς οι κάτοικοι του νησιού καταφεύγουμε για ασφάλεια στους τάφους των προγόνων μας”.

Το θεώρησε όμως και σαν προάγγελο της θυσίας και του θανάτου του λέει η Ρήνα Κατσελλή, που ήταν ο σύνδεσμός του, τον τελευταίο καιρό.

Όλα τα αγγεία γεωμετρικής εποχής που βρέθηκαν στον τάφο, τάδωσε στη Ρήνα 30-40 κομμάτια, που εκείνη τα μοίρασε στον αδελφό του Γιαννάκη και σ’ άλλους και κράτησε κι η ίδια μερικά.

Το κρησφύγετο του Φουντζιού το χρησιμοποίησαν οι αγωνιστές μετά από ενέδρες.

Και η Ρήνα και όλοι, όσοι τον γνώριζαν λένε ότι αν ζούσε, θα μπορούσε να προσφέρει πολλά στην Κύπρο, γιατί ήταν δυναμικός και ακέραιος.

Η Ρήγα έχει και τα τελευταία χειρόγραφα του Κυριάκου Μάτση, τους τελευταίους του στοχασμούς και τα τελευταία ποιήματά του.

Ο Κυριάκος ήταν ο ήρωας ποιητής, όπως ακριβώς και ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης.

Η δύναμη της ψυχής του δείχνει το εξής γεγονός που αφηγούνται οι Μαρίτσα και Ανδρέας Καραολής από το Παλαιχώρι που είχαν κρησφύγετο στο σπίτι τους, όπου έμενε πριν και ο Γρηγόρης Αυξεντίου.

Ενώ ο Κυριάκος ήταν στο χωριό του, δεν φανερώθηκε στους γονείς του, αν και πολύ το λαχταρούσε, για να μην πληγώσει τους άλλους συναγωνιστές του που ήταν μακριά από τα σπίτια τους. Κοίταζε πίσω από ένα σεντόνι το δρόμο, για να δει τους γέρο γονιούς του, όταν γύριζαν από τη δουλειά τους.

Ο Σωτήρης Γιαννάκης θυμάται, ότι στις ατέλειωτες ώρες της μοναξιάς στα κρησφύγετα ο Μάτσης εύρισκε τρόπο να φιλοσοφήσει.

Μιλούσε από τότε για την ένωση της Ευρώπης, μιλούσε για μια κοινωνία χωρίς φανατισμούς όπου όλοι οι άνθρωποι, μαύροι, λευκοί και κίτρινοι θα ήταν ίσοι.

Ήταν σίγουρος ότι η λύση που θα δινόταν θα ήταν ακρωτηριασμένη, όπως κι έγινε.

Η διορατικότητά του ήταν απίστευτη. Συγκλονιστική είναι η περιγραφή της θυσίας του Κυριάκου Μάτση από τον Κώστα Χριστοδούλου που βρισκόταν μαζί με τον Ανδρέα Σοφιόπουλο μέσα στο κρησφύγετο του Δικώμου, στο σπίτι του Κυριάκου Διάκου.

...”Στις 9.30-10.00 οι Άγγλοι έκαναν τον πρώτο γύρο και έφυγαν. Έσκυψα κοντά στο αυτί του Κυριάκου και του είπα: “Ε, Νίκο τη γλυτώσαμε”. Το κρησφύγετο ήταν κατασκότεινο. Άκουσα μόνο που μουρμούρισε: “Μέχρι να γλυτώσουμε, μη βιάζεσαι”.

Στις 11.30-12.00 ξαναήρθαν οι Άγγλοι. Ακούγαμε που μετακινούσαν διάφορα έπιπλα, υπήρχε μια πολυθρόνα πάνω από το μαρμαράκι, τη μετακίνησαν κι αυτή. Πάλι έφυγαν.

Μόλις έφυγαν οι Άγγλοι, λέει ο Κυριάκος: “Κάποιου κτυπάει η καρδιά του δυνατά. Τίνος είναι;” Του λέω: “Είναι η δική μου”. Μου λέει: “Γιατί κτυπά τόσο δυνατά; Μήπως φοβήθηκες;” Του απάντησα κι εγώ: “Επειδή είναι δυνατή. Και δεν φοβήθηκα”.

Και πραγματικά ακουγόταν η καρδιά μου μέσα στην ησυχία. Δεν ήταν γιατί φοβήθηκα, αλλά, όταν είναι ησυχία ακούω την καρδιά μου να κτυπά. Ο Κυριάκος, επειδή ήταν εύσωμος, ίσως δεν μπορούσε ν’ ακούσει τη δική του.

Στις 1.30 ήρθαν με τα ονόματά μας.

Κ.Ι. Τί εννοείτε μ’ αυτό;

Κ.Χ. Αρχισαν να φωνάζουν το όνομα του Κυριάκου: “Αντε Μάτση και σε βρήκαμε”.

Κ.Ι. Ελληνικά;

Κ.Χ. Ελληνικά. Ήταν Άγγλος που γνώριζε τα Ελληνικά καλύτερα από εμάς.

Κ.Ι. Και είπε: “Αντε Μάτση, σε βρήκαμε πια;”

Κ.Χ. Ναι. “Πόσους έχεις μαζί σου, πόσοι είσατε εκεί κάτω;” Ο Κυριάκος άργησε λίγο να απαντήσει γιατί νόμισε πως ήταν κόλπο. Ο Άγγλος είπε: “Θα απαντήσεις πού είσαι και να βγείτε έξω ή θα ανατινάξουμε το σπίτι;” Τότε απάντησε ο Κυριάκος: “Ναι, πραγματικά με βρήκατε” - “Πόσοι είσατε κάτω και ποιοί είναι;” λέει ο Άγγλος. Πάλι απάντησε ο Κυριάκος: “Έχω δυο παιδιά μαζί μου. Ο ένας από το Μπέλλαπαίς και ο άλλος από τη Λάπηθο. Ο ένας λέγεται Κώστας Χριστοδούλου κι ο άλλος Ανδρέας Σοφιόπουλος”. - “Τί σκέφτεστε να κανετε;” λέει ο Άγγλος. “Άκου να δείς. Αυτά τα δυο παιδιά είναι νέοι, θέλω να τους παραδώσω, αν μου υποσχεθείς πως δεν θα πάθουν τίποτε”, είπε ο Κυριάκος. Ο Άγγλος απάντησε: “Σου υπόσχομαι πως δεν θα πάθουν τίποτε.” - “Τότε”, είπε ο Κυριάκος, “τα δυο παιδιά θα σου τα παραδώσω. Βγαίνουν τώρα. Ανοίξτε την πόρτα του κρησφυγέτου”.

Ο Σοφιόπουλος που καθόταν κάτω από την πόρτα, την έσπρωξε, άνοιξε και βγήκε έξω. Τον άρπαξαν αμέσως και τον έβγαλαν έξω από το δωμάτιο. Εγώ καθόμουν στη γωνιά, αλλά, κατά την ώρα της συνομιλίας του Μάτση με τον Άγγλο, άρπαξα το ένα όπλο και το κρατούσα στο χέρι. Ο Μάτσης μου λέει: “Δώσε μου τον τόπο σου”. Πραγματικά, αλλάξαμε θέσεις, ο Κυριάκος στη γωνιά κι εγώ στο μέσο. Στην μετακίνησή μας όμως και λόγω στενότητας του χώρου εκπυρσοκρότησε το ένα από τα δύο όπλα. Κρατούσαμε ένα ο καθένας.

Κ.Ι. Ήταν το δικό σου;

Κ.Χ. Δεν ξέρω ποιο από τα δυο ήταν. Ο Άγγλος άρχισε να φωνάζει: “Τί κάνετε εκεί; Τί σκέφτεστε;” Του απάντησε ο Κυριάκος: “Ένα όπλο εκπυρσοκρότησε” - “Πού είναι ο άλλος που θα βγει;” ρώτησε ο Άγγλος. “Εντάξει, τώρα θα βγει”, απάντησε ο Κυριάκος. Λέω εγώ στον Άγγλο: “Τόσο πολύ βιάζεσαι;”

Είχαν αυτή την στιχομυθία μεταξύ τους. Θυμήθηκα ότι στην τσέπη μου είχα μια διαταγή, ένα έγγραφο, που συνήθιζα να διαβάζω για ενημέρωση και σκέφτηκα να την κάψω. Ήμουν ο μόνος που κάπνιζε κι έβγαλα τα σπύρτα, λέγοντάς του: “Θα κάψω αυτή τη διαταγή”. Και το έκανα. Ο Μάτσης τότε μου λέει: “Προτού σβήσει να σου δώσω κι εγώ κάτι, να μη φταίξουν κι άλλοι...”.

Πραγματικά, μου έδωσε 3-4 έγγραφα κι άρχισα να τα καίω. Ήταν η μόνη στιγμή που φωτίστηκε το κρησφύγετο και είδα το πρόσωπό του όπως καθόταν στη γωνιά. Από τότε έμεινε χαραγμένη στο μυαλό μου αυτή η εικόνα. Το πρόσωπό του ήταν καταϊδρωμένο, τα μάτια του λαμπερά και ήταν όλος χαμόγελο, ως να μη συνέβαινε τίποτε.

Κ.Ι. Δεν διακρίνατε καθόλου φόβο;

Κ.Χ. Οχι. Τον κοίταζα συνέχεια, ενώ καίγονταν τα έγγραφα, και του είπα: “Τί σκέφτεσαι να κάνουμε ρε Νίκο; Να ρίξω τις χειροβομβίδες;” Είχαμε δύο μαζί μας. “Οχι, οχι”, μου λέει. “Μην τις ρίξεις. Κάψε τα έγγραφα γρήγορα και θα βγεις”. Και εγώ του είπα: “Δεν θα βγώ”. Αυτή η στιχομυθία κράτησε μερικά δευτερόλεπτα. Μου λέει ξανά: “Είναι προς το τέλος τους”. Τα χαρτιά που κρατούσα στο χέρι έπεσαν πάνω στο πάπλωμα που ήταν στρωμένο στο δάπεδο και κήκε και κείνο λίγο. Όταν τελειωσα του το είπα και εκείνος μου λέει: “Ελα να σε φιλήσω”. Πραγματικά, με πλησίασε, με φίλησε κι ένιωσα ένα δάκρυ να κυλά στα μάτια του. Του λέω: “Αντε ρε Νίκο, βγές κι συ. Γιατί να μείνεις μέσα;” - “Οχι”, μου λέει. “Θα σκεφτώ κι εγώ τι θα κάνω”.

Κ.Ι. Πόσα λεπτά πέρασαν απ’ τη στιγμή που βγήκε ο Σοφιόπουλος;

Κ.Χ. Γύρω στα 4-5 λεπτά. Ο Άγγλος στο μεταξύ φώναζε: “Αντε, τί κάνετε εκεί κάτω και βγαίνει καπνός;” Η μοναδική διέξοδος του καπνού ήταν από το στόμιο. Εγώ του απάντησα: “Τίποτε δεν κάνουμε”.

Στο μεταξύ η ατμόσφαιρα στο κρησφύγετο είχε γίνει βαριά και γεμάτη καπνό, αφού δεν υπήρχε καλός εξαερισμός.

Όπως είχα μετακινηθεί προς το κέντρο για να ολοκληρώσω το κάψιμο, ο Άγγλος που ήταν ξαπλωμένος πλάι στο στόμιο, έβαλε το χέρι του μέσα και με άρπαξε από τα μαλλιά. Με τραβούσε προσπαθώντας να με βγάλει έξω. Γύρισα το κεφάλι μου και του λέω: "Μη με τραβάς, γιατί έτσι δεν μπορώ να βγώ". - "Πώς θα βγεις;" μου λέει. Του λέω: "Θα βγώ με τα χέρια ψηλά". Ο Άγγλος συνέχισε: "Αντε, τι κάνεις εκεί; Γρήγορα. Ο άλλος τί λέει;" Του λέω εγώ: "Δεν ξέρω τι λέει ο άλλος".

Ξανακοιτάζω τον Κυριάκο στη γωνιά και πάλι τον παρακάλεσα: "Αντε ρε Νίκο, βγες κι εσύ. Ο Άγγλος υποσχέθηκε πως δεν θα πάθουμε τίποτε". Μου λέει: "Βγες εσύ και βλέπουμε. Εσύ είσαι νέος, πρέπει να ζήσεις, η πατρίδα θα σε ξαναχρειαστεί. Εγώ θα σκεφτώ τί θα κάνω".

Έκανα όπως μου είπε. Στο μεταξύ, όπως σας είπα, ο Άγγλος με άρπαξε απ' τα μαλλιά, προσπαθώντας να με βγάλει έξω κι εγώ του είπα ότι ο μόνος τρόπος να βγω ήταν με τα χέρια μου ψηλά. Για τελευταία φορά γύρισα στο Κυριάκο και του ξαναείπα: "Αντε Νίκο, βγες και συ. Αφού υποσχέθηκε πως δεν θα μας κάνει τίποτε". Ο Κυριάκος μου λέει: "Αντε γεια σου, πήγαινε στο καλό. Ένα πράγμα θέλω μόνο. Να βρεις ποια είναι η Θεοδώρα και να της πάρεις χαιρετίσματα και να της πεις ότι και την τελευταία στιγμή την θυμάμαι".

Κ.Ι. Ξέρετε ποια είναι η Θεοδώρα;

Κ.Χ. Όχι. Δεν ξέρω.

Βγήκα από το κρησφύγετο και από το παράθυρο είδα πολύ στρατό μέσα στα περιβόλια και τ' αμπέλια του Δικώμου. Γύρισα μάλιστα στον Άγγλο ανακριτή και του είπα: "Μα έφερες τόσο στρατό να πιάσεις τρεις ανθρώπους;". - "Δεν είναι δική σου δουλειά", μου απάντησε στα Ελληνικά.

Με πήραν προς το παράθυρο και με έβγαλαν έξω στο περιβόλι. Βγαίνοντας από το παράθυρο άκουσα πυροβολισμούς και μια έκρηξη.

Κι αυτό ήταν το τέλος του Κυριάκου.

Ο Πρώτος Τόμος του βιβλίου κλείει με το Κεφάλαιο: Πως είδαν οι συναγωνιστές του Μάτση τη θυσία του.

Ο Β' τόμος είναι πολύ σημαντικός, γιατί δίνονται τα κείμενα και τα Ημερολόγια του Μάτση. Από το 1944-1952.

Εδώ πραγματικά μπορεί ο αναγνώστης να γνωρίσει τον χαρακτήρα του Κυριάκου, τα όρια που έβαζε στον εαυτό του, τη ζωή του στο Γυμνάσιον Αμμοχώστου, τις σχέσεις με τους συμμαθητές και καθηγητές του, τους προβληματισμούς του.

"Απόλυτος ελευθερία ισοδυναμεί με αναρχία. Εις τα παιδιά όμως πρέπει να δίνεται η σχετική ελευθερία, η οποία μόνον τότε πρέπει να περιορίζεται, όταν φθάσει στο σημείο που να είναι βλαβερό και επικίνδυνο για το παιδί".

Αλλού: **"Πρέπει να συγκρατούμε τον εαυτό μας. Πηδάλιον εις τη ζωή ας είναι ο νούς μας και όχι αι ψυχικά και σημαντικά ορμαί".**

Η θέληση τονίζεται σε πολλά σημεία.

“Η σημαία για την οποία έδωσα όρκο να υπηρετήσω είναι η αλήθεια”.

Περιγράφει, όπως ήδη ανέφερα, όλες τις επισκέψεις του στα διάφορα χωριά και πόλεις της Μακεδονίας.

Μιλά ακόμα και για κάποιους περαστικούς έρωτές του στη Θεσσαλονίκη, που όμως δεν ήταν αληθινοί. Ο μεγάλος του έρωτας ήταν η Θεοδώρα, την οποία κατονόμασε την τελευταία στιγμή του θανάτου του.

Ακολουθούν επιστολές και κείμενα του Κυριάκου Μάτση από το 1944-1958, γεμάτα παλμό, ιδέες, προβληματισμούς για την Ελλάδα, την Κύπρο, την Πίστη. Επιστολές στους γονείς του, φίλους, ξαδέλφια, συγγενείς και καθηγητές του.

Κάποιες σκέψεις του Κυριάκου ήταν:

“Νάσαι τίμιος για τις πολιτικές σου αντιλήψεις, που πρέπει να πηγάζουν από την αγάπη προς τον συνάνθρωπο, που συνεπάγεται καλύτερη της πολιτείας, που σαν άμεση συνέπεια έχει την της πατρίδος μερικά και του κόσμου γενικά την καλύτερη.”

Νάναι τα λόγια μετρημένα, γιατί είναι καλύτερα να σιωπάς, παρά να λέγεις λόγια από τη σιωπή καλύτερα.

Καλλιέργησε τον πνευματικό σου κόσμο με το να εκτελείς και τις πιο μικρές σου υποχρεώσεις.

Είναι εύκολο να γνωρίζεις τα ελαττώματά σου, μα πιο υπέροχο να τ' αναγνωρίζεις.

Να μελετώ βαθιά τες πράξεις προτού τες εφαρμόσω.

Να προλαμβάνω το κακό και όχι να προσπαθώ εκ των υστέρων.

Να μην αναβάλλω για αύριον ό,τι μπορώ να κάμω σήμερα”.

“Ας κτίσουμε το οικοδόμημά μας πάνω σε θεμέλιο σκληρό και γρανιτένιο κι όχι πάνω στην άμμο. Γιατί η άμμος παρασύρεται εύκολα από το νερό της καταιγίδας και είναι εύκολο έρμαιο στα χέρια του ανέμου.

Εμπρός, λοιπόν!

Εκείνο που πρόκειται να γίνει σήμερα χρειάζεται τολμηρότητα.

Χρειάζεται να ομολογήσωμεν τα λάθη μας και να εκτιμήσωμεν τα προτερήματά μας. Δύσκολο-δυσκολότατο το πρώτο.

Εύκολο-ευκολότατο το δεύτερο.

Οι αληθινοί αγωνιστές όμως εδώ θα ξεχωρίσουν.

Οι δυσκολίες ας μη μας γίνουν εμπόδιο. Ας σπάσουν πάνω στη σιδερένια αποφασιστικότητά μας.

Αυτό από μας εξαρτάται.

Νυν έργων ακμή”.

Ο Κλείτος Ιωαννίδης παραθέτει έπειτα τα τελευταία χειρόγραφα και ποιήματα.

“Και από τ’ αμάραντα τα λουλούδια
κι από τα μαραμμένα
στεφάνι πά στο μνήμα σας
θα πλέξω, παλληκάρια.
Έχουν κι αυτά την ευωδιά
έχουν και κειά τη χάρη
μοιάζουνε με τα θρύψαλα
που στα ερείπια βρίσκεις
σα θύμησες και σαν παλμό
δροσοσταλίδες του όμορφου.
Κυνηγητές σταθήκατε, ω αθάνατοι,
και των αμάραντων
κι αυτών που μάραναν
τα χέρια του δυνατού.
Δώσατε στ’ όνειρο φτερό,
άτρομα παλληκάρια,
λεβεντομάνων βύζαγμα
θεριέματ’ άγριας λάβας
τρανής γενηάς καμάρια.”

Στη συνέχεια δίνεται φωτογραφικό υλικό και ο Β΄ τόμος κλείει με κάποια χειρόγραφα του ήρωα.

Διαβάζοντας τους δύο τόμους “Κυριάκος Μάτσης - Ο οραματιστής” ξαναζείς το έπος της ΕΟΚΑ, μα πιο πολύ θαυμάζεις το παλληκάρι, τον φιλόσοφο ποιητή, τον μεγάλο Ανθρωπιστή και καθοδηγητή στα ωραία και υψηλά.

Τον Άνθρωπο που ανέβηκε ένα-ένα τα σκαλοπάτια της Λευτεριάς, που τόσο αγάπησε. Αυτόν που κατετρόπωσε με το μεγαλείο της ψυχής του μια ολόκληρη αυτοκρατορία. Αυτόν που οι γενιές των Ελλήνων θα δοξάζουν και θα ευγνωμονούν.

Ευγνωμοσύνη πρέπει να νιώθουμε και για τον Κλείτο Ιωαννίδη, που έσκυψε με περισσή αγάπη πάνω στα κείμενα, που δεν λογάριασε κόπο και χρόνο για να πάρει τις συνεντεύξεις, που μετουσίωσε τη ζωή και τη θυσία του Κυριάκου Μάτση, σ’ ένα βιβλίο που θα αποτελεί ιστορικό ντοκουμέντο για τους επερχόμενους και θάνατι ένας οδηγός ζωής, της ζωής ενός Έλληνα, ενός αληθινού Έλληνα.

Ένα βιβλίο για την Αιωνιότητα.